

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/2007 vp

Hallituksen esitys laiksi yhteismetsälain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 17 päivänä lokakuuta 2007 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi yhteismetsälain muuttamisesta (HE 111/2007 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Vilppu Talvitie, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöneuvos Jyrki Jauhiainen, oikeusministeriö
- ylijohtaja Pauli Karvinen, Maanmittauslaitos

- metsänhoitaja Jukka Matilainen, Hämeen-Uudenmaan metsäkeskus
- metsä- ja ympäristölakimies Tommi Siivonen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- metsäasiantuntija Jouni Väkevä, Metsäteollisuus ry
- toiminnanjohtaja Jukka Aula, Pohjois-Suomen Metsänomistajain Liitto ry
- puheenjohtaja Eero Törmänen, Pohjois-Suomen yhteismetsien yhdistys ry
- toiminnanjohtaja Kasper Nurmi, Mustialan yhteismetsät.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan yhteismetsälakiin otettaviksi säännökset osakaskunnan omistuksessa olevan kiinteistöön kuuluvan alueen liittämistä yhteismetsään ja hoitokunnan päätöstä koskevasta moiteoikeudesta. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset maanomistajien so-

pimukseen perustuvan yhteismetsän jakamisesta osakkaiden kesken. Osakkaan oikeuksien käyttämistä, yhteismetsän eri toimielinten toimivaltaa ja ohjesäännönvaraista luovutusrajoitusta koskevia yhteismetsälain säännöksiä ehdotetaan tarkistettaviksi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Esityksen perusteluista käy ilmi, että yhteismetsiä on nykyisin noin 140 yhteispinta-alaltaan noin 500 000 hehtaaria, joka on vajaa 3,5 pro-

senttia yksityismetsien pinta-alasta ja noin 1,8 prosenttia koko maan metsäalasta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että yhteismetsien pinta-alat ja osakasmäärät vaihtelevat suuresti.

Pienimmän yhteismetsän pinta-ala on hieman alle 20 hehtaaria ja suurimman noin 85 000 hehtaaria. Osaksmäärältään pienimmissä yhteismetsissä on vain muutama osakas ja suurimmassa yhteismetsässä on yli 6 000 osakasta.

Valiokunta toteaa, että nyt voimassa oleva yhteismetsälaki on vuodelta 2003. Lähtökohtana lainsäädäntöuudistukselle oli maa- ja metsätalousministeriön 9.3.1998 asettaman Metsän yhteisomistusmuotojen kehittämistyöryhmän (työryhmämuistio MMM 1999:5) työ. Työryhmä selvitti nykyisten yhteisomistusmuotojen eli kuolinpesän, yhteisomistuslain mukaisen maa- ja metsätalousoyhtymän, yhteismetsän ja osakeyhtiön soveltuvuutta metsätalouden harjoittamiseen yhteiseen lukuun ja näiden eri muotojen kehittämismahdollisuuksia. Metsien kiinteistöjaotusrakenteen, omistuksen jakautumisen ja omistajarakenteen huomioon ottaen työryhmä pyrki selvittämään, miten näitä eri yhteisomistusmuotoja voitaisiin kehittää niin, että niiden puitteissa metsätalouden harjoittaminen olisi nykyistä kiinnostavampaa ja taloudellisempaa, jolloin metsän omistuksen pirstoutuminen vähenisi ja metsien kiinteistörakenne paranisi. Valiokunta toteaa, että toisaalta on syytä muistaa, että maassamme on runsaasti erittäin hyvin hoidettuja pienialaisiakin metsälöitä.

Nyt esityksen perusteluissa on viitattu vuoden 2003 yhteismetsälain tavoitteisiin ja todettu, että muuttuneiden säännösten myötä olemassa oleviin yhteismetsiin on liittynyt jossain määrin uusia osakkaita siten, että kiinteistön alue tai osa siitä on liitetty osaksi yhteismetsää yhteismetsäosuutta vastaan. Lisäksi yhteismetsälain voimaantulon jälkeen on perustettu muutamia uusia metsänomistajien sopimukseen perustuvia yhteismetsiä. Valiokunta toteaa, ettei lain tavoitteita uusien yhteismetsien perustamisesta ja uusien osakkaiden liittymisestä ole saavutettu.

Valiokunta toteaa myös, että suomalainen metsätalous on perhemetsätaloutta, jossa metsälöiden koko on tyypillisesti pieni, noin 30 hehtaaria. Metsälöiden koosta aiheutuu merkittäviä haittoja niin yksityismetsätalouden kannattavuudelle kuin teollisuuden puuhuollollekin. Metsätilojen pirstoutumiskehitys jatkuu edelleen, ja

arvioiden mukaan se tulee seuraavien 20—30 vuoden aikana kiihtymään, kun suurten ikäluokkien omistamia tiloja siirtyy seuraavalle sukupolvelle.

Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että Suomen metsät 2007; Kestävän metsätalouden kriteereihin ja indikaattoreihin perustuen (Maa- ja metsätalousministeriö 7/2007) -julkaisun mukaan yksityisiä metsälöitä, joiden pinta-ala on yli kaksi hehtaaria, on kaikkiaan 443 300. Metsänomistajien määrä on kuitenkin suurempi kuin metsälöiden määrä, sillä yhden tilan omistavat usein puoliset yhdessä. Perikunnissa ja yhtymissä on keskimäärin neljä osakasta. Metsää omistavien henkilöiden lukumääräksi arvioidaankin 92 000. Julkaisusta käy myös ilmi, että metsänomistajat ovat iäkkäitä; keski-ikä on noussut lähes 60 vuoteen. Ikääntymiskehityksen seurauksena eläkeläiset ovat lukumäärältään suurin metsänomistajaryhmä. Henkilöiden, jotka saavat pääasiallisen toimeentulonsa maataloudesta, osuus metsänomistajista on laskenut kymmenessä vuodessa kolmasosasta viidesosaan.

Kansallisen metsäohjelman seurantaraportista 2005—2006 (Maa- ja metsätalousministeriö 5/2007) käy toisaalta ilmi, että vaikkakin kansallisesta metsäohjelmasta keväällä 2005 tehdyn väliarvioinnin mukaan metsänhoito- ja perusparannustöiden lisäämisessä on onnistuttu kohtalaisen hyvin, vuonna 2005 tarkistettujen alueellisten metsäohjelmien mukainen taimikonhoitotavoite vuosille 2006—2010 on 203 000 hehtaaria vuodessa eli taimikonhoitoa tulisi lisätä 45 prosentilla. Vuonna 2006 valmistuneen valtakunnan metsien 10. inventoinnin (VMI 10) tulosten mukaan taimikonhoidon metsänhoidollinen tarve on jopa kolmanneksen asetettua tavoitetta korkeampi.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen esityksen perusteluissakin todettuun, että saatujen kokemusten perusteella yhteismetsää voidaan sinänsä pitää varsin tarkoituksenmukaisena metsätalouden harjoittamisen muotona. Vaikka yhteismetsiin kuuluvien metsämaiden maapohjat ovat merkittävästi huonompia kuin yksityismetsissä yleensä, yhteismetsien ja muiden yksityismetsien puustojen keskitilavuudet ja -kasvu ei-

vät juuri eroa toisistaan. Hakkuumahdollisuuksiin nähden yhteismetsistä myydään enemmän puuta kuin yksityismetsistä. Yhteismetsien metsänhoito- ja metsänparannustoihin sijoitetaan hehtaaria kohti enemmän varoja kuin yksityismetsissä keskimäärin. Metsätalouden harjoittamisen näkökulmasta suuri koko mahdollistaa luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamisen keskimääräistä metsätilaa paremmin. Valiokunta painottaakin yhteismetsien merkitystä pyrittäessä ehkäisemään metsätilojen pirstoutumisesta aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta edellyttää, että pikaisesti ryhdytään toimiin lainsäädännön muuttamiseksi siten, että voidaan aikaisempaa tehokkaammin edistää uusien yhteismetsien perustamista ja uusien osakkaiden liittymistä yhteismetsiin. Valiokunta pitää myös välttämättömänä, että muilla keinoilla pyritään vaikuttamaan metsien pirstoutumisen ehkäisemiseen ja metsälöiden pinta-alan kasvattamiseen. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että uusjakojen tukemisesta annettu laki mahdollistaa myös metsämaita koskevat uusjaot. Valiokunnalle on todettu, että maa- ja metsätalousministeriössä valmistellaan parhaillaan tilusjärjestelystrategiaa, jonka yhtenä tavoitteena on muun muassa edistää poikkihallinnollista tilusjärjestelytoimintaa. Tässä Maanmittauslaitos toimisi ensisijassa tiedon ja välineiden tuottajana, kun taas metsäalan toimijat yhdessä asiakkaiden kanssa hakisivat kuhunkin tilanteeseen sopivimmat ratkaisut.

Valiokunta toteaa, että nyt esityksessä ehdotetaan yhteismetsälakiin otettavaksi säännökset osakaskunnan omistuksessa olevaan kiinteistöön kuuluvan alueen liittämistä yhteismetsään ja hoitokunnan päätöstä koskevasta moiteoikeudesta. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset maanomistajien sopimukseen perustuvan yhteismetsän jakamisesta osakkaiden kesken. Osakkaan oikeuksien käyttämistä, yh-

teismetsän eri toimielinten toimivaltaa ja ohjesäännön varaista luovutusrajoitusta koskevia yhteismetsälain säännöksiä ehdotetaan tarkistettaviksi. Valiokunnalla ei ole sinänsä esitettyjen muutosten osalta huomautettavaa. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että voimassa olevan yhteismetsälain 31 §:n mukaan yhteismetsän osakaskunnalla on oltava vähintään kaksi tilintarkastajaa. Yhden tilintarkastajista valitsee metsäkeskus. Osakaskunnan tilintarkastukseen sovelletaan, mitä yhteismetsälaisissa ja tilintarkastuslaissa säädetään. Heinäkuun 1 päivänä 2007 voimaan tulleen uuden tilintarkastuslain (459/2007) 57 §:n siirtymäsäännöksen mukaan ennen uuden lain voimaantuloa perustetun yhteisön maallikkotilintarkastajaan ja tämän suorittamaan tilintarkastukseen sovelletaan vanhaa tilintarkastuslakia niiden tilikausien osalta, jotka päättyvät viimeistään 31.12.2011. Valiokunnalle toimitetusta selvityksestä on käynyt ilmi, että oikeusministeriössä valmisteltavien uuden asunto-osakeyhtiölain ja yhdistyslain muutoksen yhteydessä on tarkoitus ehdottaa nykyistä maallikoiden harjoittamaa tilintarkastusta vastaavia säännöksiä hallinnon ja talouden tarkastuksesta. Valiokunta toteaa, että mahdollisuudesta maallikkotarkastukseen tulee säätää myöhemmin myös yhteismetsälaisissa.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa edellä esitetyn huomautuksin lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

MmVM 8/2007 vp — HE 111/2007 vp

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Pentti Oinonen /ps
vpj.	Pertti Hemmilä /kok	Klaus Pentti /kesk
jäs.	Hannu Hoskonen /kesk	Petri Pihlajaniemi /kok
	Anne Kalmari /kesk	Erkki Pulliainen /vihr
	Johanna Karimäki /vihr	Arto Satonen /kok
	Lauri Kähkönen /sd	Katja Taimela /sd
	Esa Lahtela /sd	Pekka Vilkuna /kesk.
	Mats Nylund /r	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.